
23.05.09

**ORCHESTRE DES
CHAMPS-ÉLYSÉES**

PHILIPPE HERREWEGHE & PATRICIA KOPATCHINSKAJA

CONCERTZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Jan Christiaens

CONCERTGEBOUW

BIO

Het Orchestre des Champs-Élysées legt zich toe op het klassieke en romantische repertoire, gebracht op authentieke instrumenten. Na hun residentie in het Théâtre des Champs-Élysées in Parijs en het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel, was het orkest te gast in alle grote Europese concertzalen, zoals Musikverein Wien, Concertgebouw Amsterdam en Barbican Centre. Tijdens het seizoen 0809 is het Orchestre des Champs-Élysées *Friend in Music* van het Concertgebouw.

Philippe Herreweghe combineerde zijn universitaire studies geneeskunde en psychiatrie met studies piano aan het conservatorium. Met het Collegium Vocale Gent, La Chapelle Royale en later het Ensemble Vocale Européen profileerde Herreweghe zich als een specialist van renaissance- en barokmuziek. Sinds 1991 legt hij zich met het Orchestre des Champs-Élysées toe op het spelen van romantische muziek op tijdsgebonden instrumenten. Sinds 1998 is hij hoofdirigent van de Filharmonie waarbij hij zich focust op een adequate en verfrissende lezing van het (pre)romantische repertoire.

Patricia Kopatchinskaja werd geboren in Moldavië en studeerde compositie en viool in Wenen en Bern. Sinds 2000 rijgt ze internationale prijzen aan elkaar, concerteert ze met de belangrijkste Europese orkesten, en werkt ze met dirigenten als Eötvös, Goodman en Herreweghe. Kopatchinskaja heeft verschillende kamermuziekpartners, onder wie de pianisten Fazil Say en Henri Sigfridsson, en de cellist Sol Gabetta. Haar nieuwe cd op het label NAIVE – een recital met Fazil Say – kreeg fenomenale recensies en won de Excellentia Award van het magazine Pizzicato. Binnenkort verschijnt ook de opname van alle werken van Beethoven voor viool en orkest, met het Orchestre des Champs-Élysées en Philippe Herreweghe. Patricia Kopatchinskaja componeert ook zelf en is niet bang van hedendaagse muziek of improvisatie. Ze bespeelt een kleurrijk instrument van Pressenda uit 1834.

UITVOERDERS

PROGRAMMA

ensemble

ORCHESTRE DES CHAMPS-ELYSÉES

dirigent

PHILIPPE HERREWEGHE

viool

PATRICIA KOPATCHINSKAJA

Joseph Haydn (1732-1809),

Symfonie nr. 94 in G, Hob I:94

'Met de paukenslag' (1791)

- Adagio - Vivace assai
- Andante
- Menuet (Allegro molto)
- Finale (Allegro di molto)

— Pauze —

Ludwig van Beethoven (1770-1827),

Vioolconcerto in D, opus 61 (1806)

- Allegro ma non troppo
- Larghetto
- Rondo (Allegro)

ORKESTRAAL

FOCUS
HAYDN

FRIENDS
IN MUSIC

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op 23 juni in Ludwig.

Boem paukenslag!

In september 1790 stierf de broodheer van Joseph Haydn, prins Nikolaus van Esterhazy, bij wie Haydn bijna dertig jaar in dienst was. Prompt ontbond zijn opvolger prins Anton het hoforkest, zodat Haydn feitelijk werkloos werd, ook al bleef hij officieel nog in dienst. Niet lang daarna kreeg Haydn bezoek van Johann Peter Salomon, een van de meest succesvolle impresario's en concertorganisatoren uit Londen. Op diens uitnodiging maakte Haydn twee reizen naar Londen (1791-92 en 1794-95), waarvoor hij de twaalf zogenaamde Londense symfonieën (nrs. 93-104) componeerde.

Haydn was er zich terdege van bewust dat het Londense publiek tot het meest gecultiveerde en verfijnde van Europa behoorde. Hij verfraaide zijn symfonieën dan ook met talrijke verrassende wendingen en briljante effecten. De symfonie nr. 94 heeft haar bijnaam 'met de paukenslag' te danken aan zo'n verrassingseffect. In het *Andante* uit deze symfonie, een thema met variaties, laat Haydn op de voorstelling van het eenvoudige thema immers een stevige dreun op de pauken volgen, ondersteund door een forte-akkoord in het hele orkest. Afgezien van deze kwinkslag is het vooral de vernieuwende behandeling van de blazers die verrast in dit *Andante*. De eenzijdige suprematie van de strijkers lijkt voorgoed gebroken, de blazers treden steeds vaker op het voorplan.

Het openingsdeel van deze symfonie wordt voorafgegaan door een trage inleiding, waarin Haydn vrij afgelegene harmonieën verkent. Overigens spelen de blazers ook hier een eersterangsrol. Opmerkelijk is dat in dit openingsdeel het hoofdthema niet

onmiddellijk op de hoofdtoonsoort (sol) begint, maar pas via een omweg op zijn pootjes valt. Sterke contrasten zijn er op het vlak van instrumentatie, met een levendige uitwisseling tussen blazers en strijkers die vaak aan Schubert doet denken, alsook op het vlak van de dynamiek. De geleidelijke overgang van zacht naar luid is een procedé dat pas later werd ontwikkeld; Haydn houdt het bij plotse en bruuske overgangen tussen piano en forte.

In het slotdeel van de symfonie houdt Haydn er met diverse middelen de spanning in. De finale is vrij kort gehouden en heeft een laagde vormpatroon, dat elementen van de sonatevorm en de rondovorm met elkaar verweeft. Bovendien is Haydn erg gul met modulaties naar andere toonsoorten. Ook de niet-aflatende inventiviteit en snelheid waarmee hij varieert tussen verschillende instrumentencombinaties zal de opmerkelijke luisteraar ongetwijfeld kunnen bekoren.

'Beethovens muziek brengt de raderen in beweging van huivering, vrees, ontzetting, verdriet, en zij wekt dat oneindige verlangen op dat het wezen is van de romantiek', zo schreef de dichter en schrijver E.T.A. Hoffmann kort na de première van Beethovens vijfde symfonie. Hoffmann voelde intuïtief feilloos aan dat er met de muziek van Beethoven een nieuw tijdperk in de muziekgeschiedenis werd ingeluid. In zijn composities openbaarde Beethoven zich als een reusachtige muzikale persoonlijkheid, die tot op vandaag een onontkoombaar ijkpunt blijft voor componisten.

Het vioolconcerto werd voltooid in 1806, in een bijzonder productieve periode waarin ook de vierde symfonie, het vierde piano-

concerto en de Razumovsky-strikkwartetten het levenslicht zagen. De openingsmaten van het concerto zetten meteen de toon. Beethoven laat dit werk namelijk aanvangen met vier zachte paukenslagen, een eenvoudig ritmisch motief dat steeds opnieuw opduikt in het openingsdeel. Opmerkelijk is ook de inzet van de viool, die als het ware organisch tevoorschijn komt uit de orkestpartij, in plaats van er zich concorderend van te onderscheiden. Dit moment is symptomatisch voor heel het openingsdeel, dat veeleer symfonisch dan concorderend van opvatting is. Dat blijkt overigens ook uit de extreem lange duur: de eerste beweging alleen al duurt ongeveer even lang als een gemiddeld vioolconcerto uit die tijd.

Beethovens symfonische benadering van het concerto komt ook tot uiting in het trage middendeel, een thema met variaties. De solist zet hier een stapje terug, en levert met zijn sierlijke arabesken discreet commentaar op het thema dat aan het orkest is toevertrouwd. Beethoven dompelt het geheel in een contemplatieve sfeer door de strijkers en sourdine te laten spelen, en resoluut de kaart van de kamermuziek te trekken.

Zo beheerst als het middendeel was, zo virtuoos is de finale van dit concerto. Het is een rondovorm, bestaande uit een refrein dat drie keer herhaald wordt, met daartussen twee contrasterende strofen. In de eerste strofe trekt Beethoven resoluut alle registers van de virtuositeit open. Razendsnelle toonladders, lastige dubbelgrepen, flitsende gebroken akkoorden over meerdere octaven: het wordt de solist niet bepaald gemakkelijk gemaakt. Hoe anders klinkt de tweede contrasterende strofe, met een etherische melodie voor de violist, prachtig geruggen-

steund door de betoverende repliek van de fagot.

Het moge duidelijk zijn dat Beethoven in zijn vioolconcerto niet voor de veilige weg kiest. Hij onderwerpt alle overgeleverde conventies en elke ingesleten stilistische reflex aan een cartesiaanse twijfel. Maar daar blijft het niet bij. Zijn diepe humaniteit en zijn feilloos gevoel voor authentieke expressiviteit laten hem toe de klassieke vormen en schema's in elke maat opnieuw uit te vinden. Na Beethoven is niets meer als voorheen.

Jan Christiaens

ORCHESTRE DES CHAMPS-ELYSÉES

eerste viool

Alessandro Moccia

Ilaria Cusano

Assim Delibegovic

Solenne Guilbert

Thérèse Kipfer

Corrado Lepore

Liesbeth Nijs

Martin Reimann

Sebastiaan Van Vucht

Maria Viaud

tweede viool

Bénédicte Trotereau

Adrian Chamorro

Frederica Della Janna

Philippe Jegoux

Clara Lecarme

Corrado Masoni

Giorgio Oppo

Andreas Preuss

Enrico Tedde

altviool

Jean-Philippe Vasseur

Laurent Bruni

Maillyss Cain

Brigitte Clement

Luigi Moccia

Lucia Peralta

Benoît Weeger

cello

Ageet Zweistra

Michel Boulanger

Vincent Malgrange

Hilary Metzger

Gesine Queyras

Harm-Jan Schwitters

contrabas

Axel Bouchaux

Joseph Carver

Damien Guffroy

Michel Maldonado

Massimo Tore

fluit

Mathias Von Brenndorff

Amélie Michel

hobo

Marcel Ponsele

Takahiro Kitazato

klarinet

Nicola Boud

Daniela Latini

fagot

Julien Debordes

Jean-Louis Fiat

hoorn

Luc Bergé

Jean-Emmanuel Prou

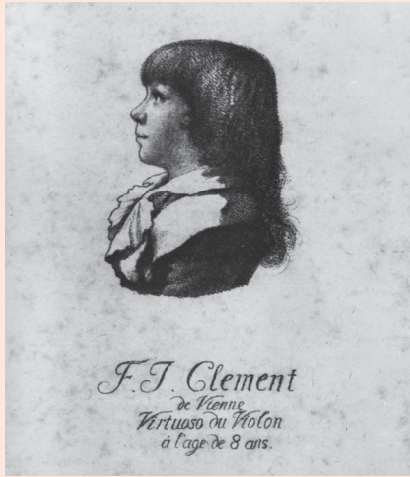
trompet

Alain De Rudder

Leif Bengtsson

pauken

Marie-Ange Petit

Franz Clement

Clement, Joachim en Kreisler: ambassadeurs van Beethovens vioolconcerto

In de periode waarin Beethoven zijn vioolconcerto componeerde (1806) had het Weense concertleven het zwaar te verduren. Wegens de bezetting door de Franse troepen verkoos de Weense adel het landgoed boven het culturele vermaak van de stad. Dat de violist en latere dirigent van het Theater an der Wien, Franz Clement – volgens Beethovens biograaf Schindler na Mozart het meest bewonderde muzikale wonderkind – op 23 december 1806 een concert organiseerde, getuigde dan ook van moed en doorzettingsvermogen. Tijdens dit concert creëerde Clement Beethovens pas voltooide vioolconcerto opus 61 in D.

Hoewel Beethoven kort voor de uitvoering samen met Clement de solopartij enigszins aan de eisen van de virtuositeit had aangepast, werd het concerto allesbehalve een succes. Al in 1807 werkte Beethoven het om tot een pianoconcerto opgedragen aan Julie von Breuning. Voor dit concerto componeerde hij maar liefst vier cadensen. Hoewel het geschreven werd voor Franz Clement, zoals vermeld op het handschrift, werd de eerste gedrukte uitgave van het vioolconcerto (1808, Bureau des Arts et d'Industrie, Wenen) opgedragen aan Stephan von Breuning. Voor dit concerto schreef hij nooit een cadens.

Vooraf dankzij de legendarische uitvoering (Londen, 1844) door de toen dertienjarige violist Joseph Joachim (1831-1907) werd het een van de meest gespeelde vioolconcerto's ter wereld. Joachim componeerde twee cadensen voor dit concerto, maar meestal wordt de cadens van Fritz Kreisler (1875-1962) uitgevoerd. Kreisler was wellicht de beroemdste en beste ambassadeur ooit van Beethovens vioolconcerto. Zijn opname ervan (in december 1926), samen met het Orchester der Staatsoper Berlin onder leiding van Leo Blech, is nog altijd een referentie.

Johan Huys

Andreas Staier © Harmonia Mundi France Alvaro Janez

IN DE KIJKER

vr 22.01.10 / 20.00 / Concertzaal

ORCHESTRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES / ANDREAS STAIER

Het Orchestre des Champs-Élysées komt volgend seizoen terug met Andreas Staier aan de piano. De pianoconcerto's van Mozart zijn als opera's zonder woorden, waarin dramatiek, diepgang en virtuositeit hand in hand gaan. Ook Haydn's komische 60e symfonie is theatrale muziek. Zij werd grotendeels als begeleiding voor een toneelstuk gecomponeerd.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / ☎ +32 70 22 33 02 / 📄 In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50% KORTING VOOR JONGEREN

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUNICIPALITEIT

DeMorgen
een open geest belooft meer

Knack
weekend
FOCUS
WINKELMAN

Klara

PORT AUTHORITY
ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
LIGGERS-EN-TRAMMAY

BOMBARDIER